

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU PARNIDŽIO KOPOS PAŽINTINIAME TAKE TYRIMO

2025 m. balandžio 30 d. Nr. (25)SN-7)SP-20
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) gautas pareiškėjos (pareiškėjos duomenys Tarnybai žinomi; toliau – Pareiškėja) skundas, kuriame nurodyta, kad 2024 m. rugpjūčio 29 d. pareiškėja lankė Parnidžio kopą, kurią bandė pasiekti naujai įrengtu Parnidžio kopos pažintiniu taku („sužinojusi apie naują taką labai apsidžiaugiau atsiradusia galimybe po ilgo laiko apsilankyti Parnidžio kopoje, nes paskutinį kartą ten lankiausi labai seniai (gal prieš 9 metus) ir patyriau labai daug sunkumų dėl aplinkos nepritaikymo, todėl galvojau, kad naujai įrengtas takas bus labiau pritaikytas apsilankymui“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Anot Pareiškėjos, net ir naujai įrengtame take ji susidūrė su sunkumais dėl prie pakopų neįrengtų turėklų, nes turi judėjimo negalią: „takas prasideda puikiai įrengtais laiptais, kurie yra su turėklais (prieiga nuo Neringos sporto mokyklos), sunkumų ten nebuvo, nes nors ir turiu negalią, tačiau turėklų pagalba laiptais užkopti galiu. Ir turėklai toje atkarpoje įrengti nuo pat apačios. Tačiau užlipus pagrindiniais laiptais ir norint taku pasiekti Parnidžio kopą, naujai pastatytame take yra pavienių pakopų be turėklų“. Kaip nurodo Pareiškėja, take esančias pakopas ji įveikė jas apeidama tiesiog smėliu, tačiau užsukti į regyklas nepavyko būtent dėl to, kad trūksta turėklų prie pakopų (kartu su Skundu Pareiškėja pateikė ir nuotraukas).

Pareiškėjos teigimu, ji nežinojo, ar takas jau pilnai įrengtas, todėl dėl turėklų trūkumo 2024 m. rugsėjį kreipėsi į Neringos savivaldybę, tačiau atsakymo sulaukė tik 2024 m. gruodžio 2 d.

(savivaldybės atsakyme buvo nurodyta, jog dėl tako įrengimo reikėtų kreiptis į Kuršių nerijos nacionalinio parko direkciją (toliau – ir Direkcija).

2024 m. gruodžio 18 d. ji gavo Direkcijos atsakymą, kuriame minima, jog turėklai prie laiptų įrengti, projektas atitinka reikalavimus, darbai įvykdyti. Tačiau Pareiškėja atkreipia dėmesį, kad jos klausimas buvo ne apie pagrindinius laiptus, kurie yra su turėklais, o apie kitas take esančias pakopas, taip pat ir į regyklą vedančius laiptus, kur turėklai įrengti praleidus pirmas 5 pakopas: „į šį klausimą atsakymo negavau, nors buvau pridėjusi būtent probleminių vietų nuotraukas. Iš pateikto atsakymo suprantu, kad tako įrengimas baigtas. Apmaudu, kad tai yra naujai įrengtas takas, kuris, mano nuomone, gali būti labiau pritaikytas judėjimo sunkumų patiriantiems asmenims. Neringos savivaldybės administracijos pasiūlymas vykti į Parnidžio kopą E. A. Jonušo gatve iš dalies sprendžia apsilankymo problemą, nors man asmeniškai tai sukuria papildomų sunkumų, nes vykstu į Nidą viešuoju transportu ir pasiekti Parnidžio kopą jų siūlomą maršrutu man užtruktų žymiai ilgiau ir dėl ilgesnio atstumo, ir dėl ištisinės įkalnės, kurią įveikti būtų dar sunkiau, tačiau sutinku, kad taip bent dalį šio objekto gali aplankyti asmenys, judantys vežimėlio pagalba. Tačiau kitokių judėjimo sunkumų patiriantys asmenys sugebėtų lankytis visame take, jei jo pritaikymas nebūtų ribojantis“.

Pareiškėja prašo nustatyti, ar leidžiama pažintiniame take esančias pakopas palikti be turėklų, ar taip naujai įrengiamas takas atitinka reikalavimus, ar nepažeidžiamos judėjimo sunkumų patiriančių asmenų teisės lankytis viešosiose erdvėse.

Lygių galimybių kontrolierė 2025 m. sausio 23 d. raštu Nr. (24)SN-152)S-385 kreipėsi į Kuršių nerijos nacionalinio parko direkciją ir paprašė atsakyti:

1. Pagal kokį projektą buvo atlikti Parnidžio kopos pažintinio tako atnaujinimo darbai, susiję su infrastruktūra ir geresniu priėjimu (laiptais, takais, turėklais ir kt.)? Prašytume jį pateikti.
2. Ar šiuo metu Parnidžio kopos pažintiniai takai, laiptai, turėklai, įrengti taip, kaip buvo numatyta patvirtintame projekte?
3. Ar, Direkcijos manymu, asmenims su judėjimo negalia (ypač besinaudojantiems pagalbėmis judėjimo priemonėmis) yra sudarytos tinkamos sąlygos lankytis bei judėti visose Parnidžio kopos pažintinio tako dalyse?
4. Ar infrastruktūra (takai, laiptai, turėklai ir pan.) įrengta laikantis atitinkamų statybos techninių reglamentų, nustatančių prieinamumo negalią turintiems asmenims kriterijus; jei ne – dėl kokių priežasčių?

5. Ar Direkcija yra gavusi asmens / asmenų kreipimusi dėl šio tako įrengimo bei asmenų su negalia galimybių juo naudotis bei judėti?
6. Ar galite patvirtinti Pareiškėjos pateiktą informaciją, kad Parnidžio kopos pažintiniame take yra laiptų, prie kurių nėra sumontuoti turėklai? Jei taip, dėl kokių priežasčių tose vietose nėra turėklų?
7. Jeigu ne prie visų take esančių laiptų yra įrengti turėklai, koku būdu yra užtikrinamas priėjimas prie visų lankytinų tako vietų asmenims su judėjimo negalia?
8. Ar artimiausiu metu Parnidžio kopos pažintiniame take yra planuojama atlikti darbus ar padaryti pokyčius, susijusius su geresniu pritaikymu ir priėjimu asmenims, turintiems judėjimo negalią (arba kitokių judėjimo sunkumų), pasiekiant visas lankytinas pažintinio tako vietas?

Taip pat prašyta pateikti kitą svarbią informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2025 m. vasario 7 d. gautas Kuršių Nerijos nacionalinio parko direktorės atsakymas, kuriame nurodyta, kad Parnidžio kopos pažintinio tako atnaujinimo darbai, susiję su infrastruktūra ir geresniu priėjimu (laiptais, takais, turėklais ir kt.), atlikti be nukrypimų pagal „Pėsčiųjų tako, laiptų, kitų inžinerinių statinių, sutvarkant prieigas į Parnidžio kopą, žemės sklype (unikalus Nr. 4400 2697-1017) ir laisvoje valstybinėje žemėje, supaprastintą statybos projektą“ (toliau – Projektas). Projekto sprendiniai įgyvendinti taip, kaip numatyta Projekte, be nukrypimų. Atsakyme pažymėta, kad Direkcija inicijavo Parnidžio kopos pažintinio tako įrengimą, įvertinusi ir asmenų su judėjimo negalia lankymąsi šiame objekte. Patekimas numatytas privažiuojant automobiliais, autobusais, o prie „Saulės laikrodžio“ įrengtos automobilių parkavimo vietos žmonėms su negalia. Tad, Direkcijos manymu, patekti į Parnidžio kopos pažintinį taką yra visos galimybės. Projektas buvo atliktas pagal patvirtintą techninę užduotį, laikantis techninių reglamentų, nustatančių prieinamumo negalią turintiems asmenims kriterijus. Konkrečios medinių takų nuožulnos ir jų vieno laipto aukščio peraukštėjimai, einant nuo „Saulės laikrodžio“ link apžvalgos aikštelių, įrengti nesant galimybės keisti

esamas reljefo formas ir išlaikant normatyvinius išilginius takų nuolydžius. Atsakyme pažymėta, kad reljefo formų keitimas negalimas pagal Kuršių nerijos nacionalinio parko tvarkymo plano 28.2.2. papunktį, kuriame nurodyta, kad „nenaikinamos, nenukasamos reljefo formos“, o 62.2. papunktyje nustatyta, kad „formuojant aikštes ir retmes, išryškinamas reljefas“. Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 84 straipsnio 2 dalies 1 punkte imperatyviai nurodyta, kad valstybiniuose parkuose draudžiama „naikinti ir žaloti reljefo formas, hidrografinio tinklo natūralius elementus, istoriškai susiformavusio kultūrinio kraštovaizdžio pobūdžio, urbanistinių ir architektūrinių jo elementų požymius“. Be to, pagal statybos techninio reglamento STR 2.02.02:2004 „Visuomeninės paskirties statiniai“ 223 punktą, „išoriniai laiptai ar jų dalys ir aikštelės turi turėti aptvarus, jeigu jų aukštis nuo žemės paviršiaus yra 0,45 m. ir daugiau“. Pateiktose nuotraukose akivaizdžiai matyti, kad atstumas nuo laiptų iki žemės paviršiaus yra mažesnis nei 0,45m.

Pateiktame atsakyme taip pat nurodyta, kad Direkcija 2024 m. gruodžio 5 d. gavo raštą „Dėl tako į Parnidžio kopą“, į kurį 2024 m. gruodžio 18 d. pateikė atsakymą raštu Nr. S1- 669. Daugiau kreipimusi dėl šio tako įrengimo bei galimybių juo naudotis iš asmenų su negalia nėra gauta.

Direkcija, kaip nurodyta atsakyme, su Projekto rengėjais planuoja atlikti Parnidžio kopos pažintinio tako apžiūrą, siekiant įvertinti, ar užtikrinamas priėjimas prie visų lankytinų tako vietų asmenims su judėjimo negalia ir pagal galimybes planuoja atlikti darbus, susijusius su geresniu pritaikymu ir priėjimu asmenims, turintiems judėjimo negalią (arba kitokių judėjimo sunkumų), pasiekiant visas lankytinas pažintinio tako vietas, jei planuojami darbai neprieštaraus galiojantiems teisės aktams. Anot Direkcijos, su Projekto rengėjais planuojama atlikti Parnidžio kopos pažintinio tako apžiūrą, siekiant įvertinti, kur dar galima įrengti turėklus (Direkcija pagal galimybes įrengs turėklus, jei tokie darbai neprieštaraus galiojantiems teisės aktams).

Taip pat šiuo atsakymu pateikta informacija, kad teisės aktų nustatyta tvarka buvo atlikta bendroji Projekto ekspertizė, kurioje nurodyta, kad „Projektas atitinka Reglamento (ES) Nr. 305/2011 nustatytus esminius statinių reikalavimus, privalomųjų projekto rengimo dokumentų, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų ir teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus“. Be to, pažymėta ir tai, kad Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacija (Klaipėdos apskr.) Projektui pritarė be pastabų. Taip pat šiam Projektui pritarė ir Neringos savivaldybės administracijos Architektūros skyrius, kitos institucijos.

Tarnybai Direkcija pateikė ir „Pėsčiųjų tako, laiptų, kitų inžinerinių statinių, sutvarkant prieigas į Parnidžio kopą, žemės sklype (Unikalus nr. 4400-2697-1017) ir laisvoje valstybinėje žemėje, supaprastinto statybos projekto“ (toliau – ir Projektas) nuorašą. Kaip matyti, projektą patvirtino Kuršių nerijos nacionalinio parko direktorė (Projekto tikslas – sutvarkyti ir pritaikyti lankymui Parnidžio kopą Kuršių nerijos nacionaliniame parke).

Tyrimo metu gautas 2020 m. birželio 23 d. Projekto bendrosios ekspertizės aktas Nr. [duomenys neskelbtini] (UAB [duomenys neskelbtini]), kuriame nurodyta: parengtas „Pėsčiųjų tako, laiptų, kitų inžinerinių statinių, sutvarkant prieigas į Parnidžio kopą, žemės sklype (unikalus Nr.4400-2697-1017) ir laisvoje valstybinėje žemėje, supaprastintas projektas“. Statybos darbai finansuojami Europos Sąjungos ir kitomis lėšomis. Projekte numatoma atlikti esamų takų remontą bei rekonstravimą. Suprojektuoti nauji takai bei laiptai ant metalinių sraigtinių polių, numatyta įrengti terasas regyklose. Projekte numatoma įrengti mažosios architektūros elementus: informacinius stendus, rodykles, suolus, dviračių stovus. Akte nurodyta: „Projektas atitinka Reglamento (ES) Nr. 305/2011 nustatytus esminius statinių reikalavimus, privalomųjų projekto rengimo dokumentų, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų ir teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus. Projektą galima tvirtinti.“

2025 m. balandžio 9 d. Tarnyboje gautas Direkcijos raštas, kuriame nurodyta, kad 2025 m. vasario 10 d. Direkcija atliko viešuosius pirkimus dėl medienos rekreacinei infrastruktūrai įsigijimo. Rašte pažymėta, kad gavusi pirktą medieną, Direkcija iki vasaros sezono pradžios planuoja atlikti Parnidžio pažintinio tako apžiūrą, kad galėtų įvertinti, kur galimai dar galima įrengti turėklus. Direkcija pagal galimybes įrengs turėklus, jei tokie darbai neprieštaraus galiojantiems teisės aktams.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija nepažeidžia asmenų su judėjimo negalia teisių, kadangi prie kai kurių pakopų Parnidžio kopos pažintiniame take nėra įrengti turėklai.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų asmenų su negalia konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl negalios ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms paslaugoms, įskaitant elektronines paslaugas ir skubios pagalbos paslaugas.

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo asmenys su negalia neturės lygių galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime (Pastabos

1 straipsnis). Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija, ar privati įmonė. Asmenys su negalia turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis, ar privatus subjektas.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnis).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2021 m. vasario 12 d., 2024 m. vasario 13 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijos nuostatos negali būti suprantamos kaip įtvirtinančios baigtinį nediskriminavimo pagrindų sąrašą; priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos paneigti Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje laidojamą visų asmenų lygybę įstatymui, teismui ir

kitoms valstybės institucijoms, t. y. pačią konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo esmę (Konstitucinio Teismo 2019 m. sausio 11 d. nutarimas).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl aukščiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalį, netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio. Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintą įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarką, nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties,

tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Atsižvelgiant į pateikto Skundo turinį ir analizuotinus aspektus, aktualus yra ir Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Pagal šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies nuostatas, asmuo su negalia turi teisę į prieinamą aplinką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Tačiau svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad Parnidžio kopos pažintinis takas yra Kuršių nerijos nacionaliniame parke, tai yra – saugomoje teritorijoje. Šioje teritorijoje rekonstrukcijos ir kiti darbai atliekami vadovaujantis specialiais teisės aktais. Tai patvirtina ir Direkcijos pateikto Projekto nuoraše esanti informacija, kad rengiant projektą vadovautasi, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintais Kuršių nerijos nacionalinio parko nuostatais, Kuršių nerijos nacionalinio parko tvarkymo planu.

Šio tyrimo metu keliant klausimą, ar Direkcija nepažeidžia asmenų su judėjimo negalia teisių dėl to, kad prie kai kurių pakopų nėra įrengti turėklai, visų pirma, reikėtų aptarti Parnidžio kopos pažintinio tako pritaikymą asmenims su negalia plačiąja prasme.

Iš tyrimo metu surinktų duomenų matyti, kad buvo atlikta Projekto ekspertizė (projekto vertinimą atliko UAB [duomenys neskelbtini]). Pateiktoje išvadoje nurodyta, kad Projektas atitinka Reglamento (ES) Nr. 305/2011 nustatytus esminius statinių reikalavimus, privalomųjų projekto rengimo dokumentų, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų ir teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų reikalavimus. Minimo Reglamento 1 priedo, kuris vadinasi „Esminiai statinių reikalavimai“ 4 straipsnyje numatyta, kad statiniai turi būti projektuojami ir statomi taip, kad jais naudojantis arba juos eksploatuojant nekiltų nepriimtinos nelaimingų atsitikimų ar žalos pavojaus, pvz., paslydimo, kritimo, susidūrimo, nudegimo, žūties dėl elektros srovės, sužalojimo dėl sprogo ir įsilaužimų. Visų pirma, statiniai turi būti projektuojami ir statomi atsižvelgiant į asmenų su negalia galimybes patekti į statinį ir juo naudotis. Taigi, Projekto ekspertizės išvada suponuoja, kad projektas atitinka šias nuostatas (kartu ir teisės aktų reikalavimus).

Pastebėtina, kad tyrimo metu paaiškėjo, jog šiam Projektui pritarė ir Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacija (Klaipėdos apskrčiai).

Atsakymus pateikusi Direkcija taip pat nurodė, kad atnaujinimo darbai buvo atlikti be nukrypimų nuo Projekto, o prieš inicijuojant projektą buvo įvertintas ir asmenų su judėjimo negalia lankymosi klausimas.

Kalbant apie Parnidžio kopos pažintinį taką pažymėtina ir tai, kad Pareiškėja savo Skunde yra nurodžiusi: „Neringos savivaldybės administracijos pasiūlymas vykti į Parnidžio kopą E. A. Jonušo gatve iš dalies sprendžia apsilankymo problemą, nors man asmeniškai tai sukuria papildomų sunkumų, nes vykstu į Nidą viešuoju transportu ir pasiekti Parnidžio kopą jų siūlomu maršrutu man užtruktų žymiai ilgiau ir dėl ilgesnio atstumo, ir dėl ištisinės įkalnės, kurią įveikti būtų dar sunkiau, tačiau sutinku, kad taip bent dalį šio objekto gali aplankyti asmenys, judantys vežimėlio pagalba“.

Iš aptartos tyrimo metu surinktos medžiagos matyti, kad iš esmės Parnidžio kopos pažintiniame take asmenys su judėjimo negalia lankytis gali, o duomenų, kad Projektas bei pagal jį atlikti darbai prieštarautų teisės aktams, negauta. Tačiau iš kartu su Skundu pateiktų Pareiškėjos nuotraukų matyti, kad pažintiniame take yra ir pakopų be turėklų (tai patvirtino ir Direkcija).

Svarbu atkreipti dėmesį į aplinkos pritaikymo asmenims su negalia (įskaitant ir judėjimo negalią) reikšmę: lygių galimybių kontrolieriaus praktikoje¹ ne kartą pabrėžta, kad tinkamas prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida < ...>.“

Nors atlikus tyrimą negauta duomenų apie tai, kad Projektas bei atlikti darbai pažeistų teisės aktus, tačiau atsižvelgiant į esamą situaciją, Direkcija skatintina veikti aktyviai bei gerinti ir tobulinti prieinamumą asmenims su negalia (pagal esamas galimybes ir vadovaujantis teisės aktais).

Tokios pozicijos, kaip matyti, laikosi ir pati Direkcija – į lygių galimybių kontrolierės pateiktą raštą dėl informacijos pateikimo buvo atsakyta, kad su Projekto rengėjais planuojama atlikti Parnidžio kopos pažintinio tako apžiūrą, siekiant įvertinti, ar užtikrinamas priėjimas prie visų lankytinų tako vietų asmenims su judėjimo negalia, ir pagal galimybes planuojama atlikti darbus, susijusius su geresniu pritaikymu ir priėjimu asmenims, turintiems judėjimo negalią (arba kitokių judėjimo sunkumų), pasiekiant visas lankytinas pažintinio tako vietas, jei planuojami darbai neprieštaraus

¹ Pavyzdžiui, lygių galimybių kontrolieriaus 2024 m. lapkričio 4 d. sprendimas Nr. (24)SN-148)SP-78, https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2024/11/sprendimas_del_galimos_diskriminacijos_negalios_pagrindu.pdf.

galiojantiems teisės aktams (planuojama pagal galimybes įrengti turėklus). Vėliau Tarnybai Direkcija pateikė ir informaciją, kad jau yra atlikti „viešieji pirkimai dėl medienos rekreacinei infrastruktūrai įsigijimo“ ir kad iki vasaros sezono pradžios ketinama atlikti šio pažintinio tako apžiūrą ir įvertinti, kur dar galima įrengti turėklus.

Vadovaudamasi visa tyrimo metu surinkta medžiaga (taip pat ir Projekto bendrosios ekspertizės aktu, informacija apie Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacijos pritarimą Projektui, Pareiškėjos pateiktomis faktinėmis aplinkybėmis (tiek dėl bendros situacijos pažintiniame take, tiek dėl konkrečių pakopų)) bei Direkcijos pateiktais paaiškinimais, lygių galimybių kontrolierė konstatuoja, kad duomenų, leidžiančių daryti išvadą apie Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimą, tyrimo metu negauta.

Vis dėlto lygių galimybių kontrolierė, atsižvelgdama į anksčiau nurodytas aplinkybes ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostata, suteikiančia teisę lygių galimybių kontrolieriui teikti išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, rekomenduoja Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijai tęsti numatytus planus dėl tako apžiūros ir imtis iniciatyvos dėl papildomų turėklų įrengimo, siekiant gerinti pažintinio tako prieinamumą asmenims su judėjimo negalia ir sudaryti jiems galimybes apsilankyti visose pažintinio tako vietose.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16, 17 straipsniais, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti Skundą nepagrįstu, nenustačius Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimo.
2. Įpareigoti Kuršių nerijos nacionalinio parko direkciją išnagrinėti šiame sprendime pateiktą rekomendaciją bei per 30 dienų pateikti atsakymą.
3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Direkciją.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskienė